

Супрун В'ячеслав Васильович,

*кандидат економічних наук, доцент, професор
кафедри державної служби та менеджменту освіти
Центрального інституту післядипломної педагогічної
освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»;*

Максимчук Вячеслав Володимирович,

*директор Головинського вищого професійного училища
нерудних технологій Житомирської області, аспірант
кафедри державної служби та менеджменту освіти
Центрального інституту післядипломної педагогічної
освіти ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»*

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЮ) І ФАХОВОЮ ПЕРЕДВИЩОЮ ОСВІТОЮ УКРАЇНИ

***Анотація.** У статті розглядаються питання децентралізації та оптимізації управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою у сучасних соціально-економічних умовах. Запропоновано напрями оптимізації управління та стратегії децентралізації у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти України зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти. Визначено концептуальні засади взаємодії центральних та місцевих органів виконавчої влади та самоврядування, розподілу повноважень між центром, регіоном та закладом професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти.*

***Ключові слова:** децентралізація, оптимізація, управління, професійна (професійно-технічна) освіта, фахова передвища освіта, фінансування, ринок праці, ринок освітніх послуг.*

Супрун Вячеслав Васильевич,

Максимчук Вячеслав Владимирович

ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИЯ И ОПТИМИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ (ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИМ) И ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ ПЕРЕДВЫСШИМ ОБРАЗОВАНИЕМ УКРАИНЫ

***Аннотация.** В статье рассматриваются вопросы децентрализации и оптимизации управления профессиональным (профессионально-техническим) и профессиональным передвысшим образованием в современных социально-экономических условиях. Предложены направления оптимизации управления и*

стратегии децентрализации в сфере профессионального (профессионально-технического) и профессионального передвысшего образования Украины с сохранением государственной поддержки конституционных обязательств о предоставлении соответствующего образования. Определены концептуальные основы взаимодействия центральных и местных органов исполнительной власти и самоуправления, распределения полномочий между центром, регионом и учреждением профессионального (профессионально-технического) и профессионального передвысшего образования.

Ключевые слова: *децентрализация, оптимизация, управление, профессиональное (профессионально-техническое) образование, профессиональное передвысшее образование, финансирование, рынок труда, рынок образовательных услуг.*

**Viacheslav Suprun,
Viacheslav Maksumchyk**

DECENTRALIZATION AND OPTIMIZATION OF MANAGEMENT OF PROFESSIONAL (VOCATIONAL) AND PROFESSIONAL ADVANCED EDUCATION OF UKRAINE

Abstract. *The article deals with the issues of decentralization and optimization of management of professional (vocational) and professional advanced education in modern socio-economic conditions. The directions of optimization of management and strategy of decentralization in the field of professional (vocational) and professional advanced education of Ukraine are offered, while preserving the state support of constitutional obligations to provide appropriate education. The conceptual bases of interaction of central and local executive authorities and self-government, division of powers between the center, the region and the institution of professional (vocational) and professional advance education are defined.*

Key words: *decentralization, optimization, management, professional (vocational) education, vocational education, financing, labor market, market of educational services.*

Постановка проблеми

У нових соціально-економічних умовах одним з пріоритетних напрямів розвитку як професійної (професійно-технічної) освіти, так і фахової передвищої освіти постає децентралізація та регіоналізація як завдання державного управління, що має супроводжувати модернізацію діяльності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в сучасних умовах реформування освітньої галузі України.

Проведені нами дослідження свідчать, що стан освіти в Україні не є досконалим, і потребує системної стратегічної модернізації державного

регулювання нею. Адже протягом останніх років потенціал кваліфікованих працівників в Україні значно знизився порівняно з іншими європейськими країнами. Це зумовлено падінням престижу Людини Праці, неефективним інформуванням населення щодо попиту на робітничі професії та спеціальності освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста на ринку праці, недостатньою участю соціальних партнерів у розв'язанні проблем професійної і передфахової вищої освіти¹⁰.

Як наслідок, роботодавців не задовольняє не лише якість підготовки кадрів, а й рівень кваліфікації, який є низьким і таким, що не відповідає потребам виробництва, пов'язаного із застарілою матеріально-технічною базою закладів освіти, недосконалістю кваліфікаційних характеристик на професії та види робіт, невідповідністю державних стандартів освіти вимогам сучасного виробництва, недостатнім рівнем підготовки педагогічних працівників¹⁷.

Водночас ці проблеми характеризуються централізованою системою, успадкованою ще з радянських часів, за якої повноваження щодо прийняття рішень зосереджені в національних органах влади, а регіональні та місцеві органи виконавчої влади та самоврядування мають вкрай обмежені можливості на тлі структурних змін в економіці.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р., що активно впроваджується Урядом України, визначила цілі та конкретні завдання, механізми та інструменти реалізації, систему моніторингу та оцінки результативності її провадження. Державна стратегія регіонального розвитку запровадила, так званий, інтегрований підхід за трьома взаємопов'язаними складовими державної регіональної політики: секторальна (галузева), територіальна (просторовий розвиток) та управлінська.

Слід також зазначити, що серед головних засобів або інструментаріїв державного регулювання освітньої діяльності на сьогодні можна виділити закони і законодавчі акти, державне замовлення та обсяги його фінансування, обсяги фінансування з місцевих бюджетів, створення й підтримка систем контролю якості професійної освіти і навчання, введення в дію об'єктів професійно-технічної освіти, гуртожитків, житла тощо, важелі кредитної і податкової політики, субсидії, кредити і державні гарантії, пільги з оподаткування, плата за землю, квоти, дозвільні документи і ліцензії.

¹⁰ Ничкало Н. Г. Одвічний зв'язок: людина і праця / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. — 2015. — № 2. — С. 2–4.

¹⁷ Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України: матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 21 грудня 2011 року / за заг. ред. В. П. Головінова. — Київ : Парлам. вид-во, 2012. — 480 с. — С. 15.

Однак, як бачимо, недостатньо вирішеними на сьогодні залишаються питання управління системою професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, не визначені повноваження та не врегульовані механізми взаємовідносин органів виконавчої влади та самоврядування щодо забезпечення функціонування як системи в цілому, так і конкретного закладу професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в умовах децентралізації та суспільних змін¹⁴.

Можна сказати, що назріла нагальна необхідність якісних змін у взаємодії центральних і місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо питань функціонування і розвитку закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Потребує реформування система управління ними.

Насамперед, в умовах децентралізації, набуває актуальності забезпечення автономності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, насамперед, їх фінансово-економічної самостійності, ефективного залучення інвестицій у розвиток системи освіти, введення стимулів як для суб'єктів господарювання, так і для педагогічних працівників. Надзвичайно важливою буде повна передача закладам професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти функцій організації, здійснення та надання освітніх послуг. Це передбачатиме, у свою чергу, їх автономність і відповідальність.

Отже, головна мета децентралізації, на наш погляд, полягає у тому, щоб надати закладам професійної (професійно-технічної) освіти, регіональним органам управління та самоврядування більше автономії та гнучкості, щоб вони могли адаптуватися до змін в економіці та ринку праці на місцевому та регіональному рівнях. Це передбачатиме їх широку фінансово-господарську автономність, розширення повноважень керівника, підвищення його персональної відповідальності за результати управлінської роботи та якість підготовки виробничого персоналу.

Нагальним стає також вирішення проблеми щодо підвищення ефективності діяльності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, які не задовольняють реальних потреб ринку праці. Як наслідок значна частина державного бюджету використовується на навчання неконкурентних на ринку праці працівників і не сприяє їхній продуктивній зайнятості.

¹⁴ Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ : матеріали виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти 12 лютого 2014 року / редкол. : Л. М. Гриневич (голова), В. О. Дзоз, А. М. Дорохов, О. М. Сич, В. П. Головінов, С. В. Красняков, Н. Г. Ничкало, В. В. Супрун, Б. Г. Чижевський. — Київ : Парл. вид-во, 2015. — 552 с. — С. 186.

Статистичні дані вказують на те, що у структурі безробітного населення за причинами незайнятості частка осіб, які не змогли знайти роботу у 2017 р. після закінчення навчальних закладів – 13,1%. Значна частка осіб, що звертаються за пошуком роботи до державної служби зайнятості — громадяни з вищою освітою. Так, 43% зареєстрованих безробітних мали вищу освіту, 37% – професійно-технічну, 20% – загальну середню освіту. За професійними групами, серед зареєстрованих безробітних переважають робітники з обслуговування, експлуатації устаткування та машин, працівники сфери торгівлі та послуг, представники найпростіших професій.

Водночас рівень безробіття, визначений за методологією Міжнародної організації праці, у 2017 р. становив 9,4% економічно активного населення (за 9 місяців 2016 року – 9,2%), у тому числі серед осіб віком 25–29 років – 11,4%, а серед молоді до 25 років – 18,9% економічно активного населення відповідного віку, що удвічі вище, ніж цей показник серед всіх вікових груп⁷.

Зауважимо, що високий рівень безробіття серед молоді обумовлений тим, що значна частина молодих людей не має необхідних професійних навичок. Роботодавці вважають рівень підготовки у закладах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти низьким і таким, що не відповідає вимогам сучасного виробництва. Їх не задовольняє не лише якість підготовки, а й рівень кваліфікації значної кількості випускників.

Тому об'єктивною є потреба у підвищенні якості професійної підготовки кваліфікованих працівників з урахуванням вимог роботодавців. Виконання цього завдання потребує випереджувального підходу, впровадження інноваційних технологій навчання, сучасних інформаційних засобів, оновлення змісту професійного навчання, залучення соціальних партнерів до розроблення державних освітніх стандартів на основі вже професійних стандартів, а не застарілих кваліфікаційних характеристик радянських часів. Особливої актуальності набуває питання мобільності, конкурентоспроможності та рівня кваліфікації майбутніх працівників²².

Встановлено також, що одним з факторів, що впливають на дисбаланс ринку праці, є недостатньо врегульоване питання механізму працевлаштування випускників, підготовка яких проводилася за державним або регіональним замовленням. Існує також проблема в закріпленні вже працевлаштованих

⁷ Надання державною службою зайнятості послуг населенню та роботодавцям // Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

²² Щербак О. І. Зв'язок стандартів професійної освіти з вимогами ринку праці / О. І. Щербак // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. — 2006. — № 1. — 214 с. — С. 181–188.

випускників на першому робочому місці. Як свідчить практика, через півроку після працевлаштування за офіційним направленням, спостерігається зменшення працевлаштованих випускників до 62–74 відсотків, а протягом трьох років цей показник становить вже 25–32 відсотки. Однією із причин цього є незацікавленість роботодавців у працевлаштуванні молодих випускників закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, що пояснюється відсутністю у них відповідного досвіду роботи. Домінує також процес самостійного залучення на роботу випускників, що дає можливість роботодавцям диктувати їм свої вимоги та умови соціального захисту.

Зауважимо, що працевлаштування випускників після закінчення навчання ускладнюється і через відсутність надання житла. Особливо це стосується випускників з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. За результатами анкетування роботодавців тільки до 2,5 відсотків випускників мають можливість отримання службового житла. Також на працевлаштування та закріплення випускників значно впливають процеси, пов'язані з проблемами в економіці держави (скорочення штатів, припинення роботи та ліквідація підприємств, переведення підприємств на неповний робочий графік тощо). Узагальнюючи викладене, ми вважаємо, що найбільш припустимо на даному етапі суспільних змін та викликів сучасності надати функції працевлаштування державній службі зайнятості, звільнивши від цих невластивих функцій заклади професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти.

Недосконалість законодавчих та інших нормативно-правових актів, якими регулюються питання професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, неврахування ними змін, що відбуваються в економіці і суспільному житті країни, фінансування за залишковим принципом, є факторами, що стримують розв'язання наявних проблем та формування єдиної концептуально узгодженої та науково-обґрунтованої державної політики щодо розвитку професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти.

Ключовим шляхом подолання наявних проблем, на наш погляд, є децентралізація усієї системи освіти, регіоналізація та оптимізація управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою, що прямо чи опосередковано, допоможе вирішити значну частину наявних проблем.

Актуальність проблеми дослідження. Дослідження механізмів державного управління показало, що децентралізація та регіоналізація управління закладами професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої

освіти тісно пов'язані з державною регіональною політикою, є її складовою і водночас важливим чинником розвитку цієї системи, що спрямована на реалізацію головного завдання регіональної політики держави – досягти балансу між її інтересами та інтересами розвитку регіонів, зокрема у розрізі регіональних ринків праці та ринку надання освітніх послуг.

Нова парадигма регіональної політики передбачає перехід від надмірно централізованої моделі, що домінувала до останнього часу, від секторального (галузевого) підходу «згори вниз» до збалансованого партнерства між центральними органами виконавчої влади та місцевою владою для впровадження багаторівневого управління регіональним розвитком. Ці зміни відображені і закріплені у нормативно-правових актах та стратегічних планувальних документах, зокрема у базовому законі України «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.) та Державній стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року (2014 р.), яка визначила стратегічне бачення та мету регіонального розвитку України до 2020 року^{15; 9; 13}.

Концептуальні підходи до децентралізації та регіоналізації освітньої політики закладені в рішеннях Європейського Союзу та документах, в яких йдеться про модернізацію освіти. Зокрема, в Європейських звітах про якість освіти децентралізація управління визначена як одна з п'яти ключових проблем сучасності. Європейські країни, в тому числі і Україна, в рамках Копенгагенського та Туринського процесів виробляють загальну політику ЄС, будують єдиний освітній простір у сфері професійної освіти і навчання.

В Україні прагнення до децентралізації задекларовано в Національній доктрині розвитку освіти, де визначено, що система управління освітою розвиватиметься надалі як державно-громадська і має враховувати регіональні особливості, тенденції до автономії навчальних закладів, конкурентоспроможності освітніх послуг. У Розділі X, п. 23 вказано, що «модернізація управління освітою, насамперед передбачає децентралізацію управління, перерозподіл функцій і повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та навчальними закладами»⁸.

¹⁵ Про засади державної регіональної політики : закон України № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 13, ст. 90.

⁹ Негода В. Нова державна регіональна політика в Україні – шлях до успіху / В. Негода // Інформаційний вісник РЕГІОНЕТ «Стратегія розвитку». — 2017. — № 2. — С. 4–8.

¹³ Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» {Із змінами від 20.12.2017 № 1089}.

⁸ Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Освіта України. — 2002. — № 33. — С. 4–5.

Аналіз ситуації в чинних сферах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти свідчить про необхідність їх децентралізації, але зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, наявністю мотивувальної і стимулювальної ролі державного і місцевих бюджетів для створення оптимальної мережі закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, запровадженням багатоканальності фінансування, розширенням права і відповідальності закладів щодо використання коштів. Особлива роль у цьому процесі належить розподілу повноважень, прав та відповідальності органів освіти і науки на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівнях, взаємодії суб'єктів управління освітою, закладів та установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, органів місцевого самоврядування, стейкхолдерів освіти, організацій роботодавців, замовників підготовки кадрів, громадських організацій і громадян в умовах реформування та модернізації освітньої галузі України^{2,3}.

Аналіз основних досліджень та публікацій

Усе вищевказане визначає необхідність детального наукового аналізу оптимізації управління й адміністрування закладів та установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти та визначення перспектив управління їх розвитком в Україні.

Питання управління закладами та установами професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, формування змісту освіти, професійної освіти і навчання розглядалися багатьма науковцями та освітянами, зокрема Ю. Алексєєвим, В. Андрущенком, С. Батишевим, В. Биковим, Ю. Вітренком, Л. Гриневич, А. Гуржієм, Т. Десятовим, Д. Дзвінчуком, Н. Діденко, Г. Дмитренком, Г. Єльніковою, І. Зязюном, К. Корсаком, В. Кременем, І. Лікарчуком, Т. Лукіною, В. Луговим, В. Майбородою, С. Майбородою, С. Ніколаєнком, Н. Нижник, Н. Ничкало, О. Олейніковою, В. Олійником, В. Пікельною, Н. Протасовою, В. Радкевич, О. Савченко, В. Свистун, Л. Сергєєвою, С. Сисоєвою, І. Смирновою, В. Супруном, Л. Щербак, О. Щербак та іншими.

Однак, незважаючи на інтерес науковців до питань управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою,

² Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні: затверджено МОН та АПН 05.07.2004 р. // Професійно-технічна освіта. — 2004. — № 3. — С. 2–5.

³ Кремень В. Г. Проблеми і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні / В. Г. Кремень // Стан і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні: зб. документів і матеріалів. — Київ, 2003. — С. 7–16.

зкладами та установами професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, теоретичні та методологічні розробки в цій сфері слід поглибити, враховуючи необхідність структурної, організаційної, змістової, фінансово-економічної перебудови галузі освіти та інші зміни, що відбуваються та плануються в системі професійної освіти та навчання в Україні.

Метою статті є обґрунтування напрямів системних змін національної професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти у контексті тенденцій розвитку глобальної освіти та модернізаційних процесів українського суспільства, розроблення теоретичних та науково-методичних основ та практичних рекомендацій щодо децентралізації й функціонування професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в умовах реформування і модернізації освітньої галузі зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти.

Виклад основного матеріалу

Безумовно, одним із головних стратегічних напрямів сучасної державної політики має стати забезпечення умов для задоволення потреб громадян, суспільства та ринку праці в якісній професійній освіті шляхом створення нових механізмів регулювання професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, оновлення їх структури та змісту, розвитку фундаментальності та практичної спрямованості освітніх програм, формування системи навчання протягом життя, що є одним із основоположних чинників забезпечення конкурентоспроможності України на європейському та світовому рівнях.

У нових умовах соціально-економічних і політичних змін, ускладнення умов життя та діяльності зростає актуальність підвищення вимог до виробничого персоналу, результатів його роботи та здійснення навчально-виробничої діяльності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Потребує узгодженої оптимізації мережа діючих закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти з урахуванням регулювання соціально-економічного розвитку країни, збалансованого розвитку галузей економіки та регіональних ринків праці, а також розробка механізмів і моделей розвитку в регіонах систем фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти, що реалізується відповідно

коледжами, технікумами, училищами та різними типами закладів професійної (професійно-технічної) освіти^{1; 18}.

Стратегічне бачення регіонального розвитку та країни в цілому полягає в розв'язанні наявних проблем шляхом використання внутрішніх та зовнішніх можливостей регіонів і територій. Необхідним є збалансування обсягів підготовки, зайнятості та попиту в розрізі кожного регіону на професійну підготовку робітничих кадрів та молодших спеціалістів у закладах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти з відповідним формуванням показників державного та регіонального замовлення, а також формування оптимальної їх мережі; збалансування обсягів підготовки, зайнятості та попиту щодо загальнодержавних потреб та кожного регіону на кваліфіковані кадри, формування оптимального контингенту здобувачів освіти та педагогічного персоналу.

Безперечно, питання децентралізації – як фінансової, так і управлінської – сьогодні є дуже очікуваним в українському суспільстві та потребує якнайшвидшої реалізації, починаючи із забезпечення законодавчого рівня. Адже, за словами керівників обласних державних адміністрацій, відкладання цієї реформи призводить до загострення суспільних настроїв громадян у регіонах. Відповідно першим кроком має бути прийняття необхідних змін до законодавства, зокрема й до Конституції України, які вже напрацьовані експертами та громадою.

Найбільш припустимо процес здійснення децентралізації управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою передбачає такі кроки:

- визначення та передача певних повноважень з центрального рівня управління на регіональний;
- формування системи соціального партнерства на регіональному та місцевому рівнях (для формування замовлення на підготовку здобувачів освіти потрібно залучати органи праці та зайнятості, галузеві управління облдержадміністрацій, профспілки, обласні організації роботодавців; застосовувати ефективні форми взаємодії між закладами освіти і

¹ Інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства освіти і науки України до слухань Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України на тему «Про стан професійної освіти в Україні та напрями удосконалення нормативно-правової бази» [Електронний ресурс] // Професійно-технічна освіта; МОН України, 2015. — Режим доступу: <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?curDir=66632>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

¹⁸ Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ: Парлам. вид-во, 2016. — 32 с. — (Серія «Парламентські слухання»).

підприємствами, зокрема, шляхом дуальної системи навчання, виходячи з реальної потреби за домовленістю сторін тощо);

- внесення відповідних змін і доповнень до нормативно-правових актів;
- вирішення питання щодо розподілу бюджетних коштів для закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в умовах регіонального управління;

- проведення роз'яснювально-інформаційної роботи в регіонах щодо підвищення ефективності управління закладами професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти¹¹.

Стратегічною метою реалізації державної регіональної політики є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку регіонів України з метою забезпечення соціальної та економічної єдності держави, підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів, активізації економічної діяльності, підвищення рівня життя населення, дотримання гарантованих державою соціальних та інших стандартів для кожного громадянина незалежно від місця проживання.

Зазначимо, що об'єктами регіонального управління є адміністративно-територіальні одиниці, в межах яких здійснюється державне управління і місцеве самоврядування. Суб'єктами регіонального управління є центральні й місцеві органи виконавчої влади, а також органи місцевого самоврядування. Конституцією України закріплено дві системи влади на місцях: місцеві державні адміністрації, які є місцевими органами виконавчої державної влади, і місцеве самоврядування як публічну владу територіальних громад. Ці дві гілки влади, що відрізняються правовим і фактичним статусом і діяльність яких нерідко спрямована на досягнення протилежно спрямованих цілей, і формують цілісну систему місцевого управління.

Державне управління регіонами (або пряме державне управління на місцях) – це управлінська діяльність в адміністративно-територіальних одиницях, яка здійснюється через адміністрацію, призначену центральними або іншими вищими органами влади. Місцеве самоврядування – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно чи під відповідальність органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах існуючого державного законодавства.

¹¹ Олійник В. В. Управління розвитком професійно-технічного навчального-закладу : навч.-метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. М. Сергєєва. — Київ : АтрЕк, 2010. — 176 с.

Нині система правового розмежування функцій і повноважень місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування включає різні юридичні інструменти: нормативно-правові, договірні, судові тощо. Розмежування ж функцій відбувається на основі Конституції України, законів, а також актів Президента України і Кабінету Міністрів України. Функції та повноваження місцевих державних адміністрацій і органів місцевого самоврядування ґрунтуються на принципах галузевої компетенції, яку можна розділити на такі три різновиди:

- виключна компетенція місцевих державних адміністрацій (наприклад, державний контроль);
- суміжна компетенція, коли місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування наділяються повноваженнями в одній галузі суспільного життя;
- виключна компетенція органів місцевого самоврядування (наприклад, управління комунальною власністю).

Іншими способами розмежування функцій і повноважень є договори та угоди, що конкретизують відповідно до законодавства їхні взаємні права і обов'язки.

Державна управлінська вертикаль і органи місцевого самоврядування створюють систему місцевої влади, практична реалізація якої має декілька суттєвих вад. До них, по-перше, можна віднести те, що більшість повноважень обох гілок влади належить до суміжної компетенції. А це не відповідає основному принципу менеджменту, а саме: одна проблема – один відповідальний. Іншим недоліком можна вважати те, що представницькі органи районного і обласного рівня (районні та обласні ради народних депутатів відповідно) не формують своїх виконавчих органів. Тому виконавчі функції вони вимушені делегувати державним адміністраціям відповідного рівня, зокрема, розробку планів соціально-економічного розвитку території, складання і виконання місцевого бюджету, управління місцевими фінансами тощо. За таких обставин місцеве самоврядування на субдержавних рівнях формальне⁴. Водночас Законом України «Про місцеві державні адміністрації» визначена компетенція місцевих державних адміністрацій в соціальній сфері, а саме сфері науки, освіти, охорони здоров'я, культури, фізичної культури та спорту, материнства і дитинства, сім'ї та молоді:

- реалізує державну політику у відповідних сферах;

⁴ Круш П. В. Регіональне управління : навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — Кив : Центр учбової літери, 2007. — 248 с. — С. 42–43.

- сприяє розвитку науки, техніки, реалізації ринкових науково-технічних програм;
- виконує програми стосовно обов'язкової повної загальної середньої освіти, здійснює загальне керівництво установами, що знаходяться в сфері їх управління;
- здійснює заходи щодо збереження мережі установ освіти, культури тощо і розробляє прогнози її розвитку.

На особливу увагу заслуговує питання делегування повноважень місцевих рад місцевим державним адміністраціям і навпаки. Законодавче поле з цього питання, на жаль, не досконале. Так, не визначені умови делегування повноважень, порядку здійснення делегованих повноважень, порядку набрання чинності та введення в дію актів, а також визначення системи контролю з питань делегованих повноважень. Є потреба і в законодавчому визначенні принципів делегування повноважень, зокрема таких, як законність, субсидарність, добровільність, підконтрольність, підзвітність⁴. Таким чином, у сучасних умовах демократичного державотворення професійна (професійно-технічна) і фахова передвища освіти України зазнають докорінного реформування, успіх якого значною мірою залежатиме саме від ефективного управління цими сферами освіти на всіх рівнях.

Під регіоналізацією професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти розуміємо процес передачі повноважень у цих сферах освіти, діяльності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти до регіонів, які відповідають обласному адміністративно-територіальному поділу, та орієнтацію роботи цих закладів освіти на потреби певної території. Інакше кажучи, — це передача закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти із загальнодержавного підпорядкування на регіональний (обласний) рівень. Водночас відкритим залишається питання, якою повинна бути повнота розподілу повноважень. Як показали дослідження, до останнього часу в Україні не було єдиної системи поглядів на регіоналізацію професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти як на рівні регіонального управління галуззю, так і на рівні центральних органів виконавчої влади.

Загалом можна стверджувати, що у термін «регіоналізація освіти» вкладають різний зміст, що часом має досить широкий діапазон трактувань та розбіжностей. В одному випадку його визначають як перерозподіл

⁴ Круш П. В. Регіональне управління : навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — Кив : Центр учбової літери, 2007. — 248 с. — С. 42–43.

повноважень між центральними і місцевими органами управління освітою. В іншому — тлумачення розширюють до всієї сукупності процесів організації, функціонування, розвитку, що відбуваються в галузі освіти того чи іншого регіону. Регіональність в освіті полягає в її концентрації, конкретизації та наповненні варіативним сенсом, що відповідає усталеним локальним умовам освітньої системи регіону, таких важливих компонентів освіти, як зміст, структура, організаційні форми тощо.

Регіоналізація професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти вимагає істотного підвищення ефективності управління освітніми системами, передусім, з позицій гарантування якості освіти. Майже усі реформи децентралізації визначають поліпшення якості як пріоритетний напрям. Очікується, що можливість приймати рішення ближче до рівня закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти допоможе краще адаптувати навчальні програми до регіональних, місцевих умов, сприятиме більшому почуттю відповідальності, підсилить мотивацію здобувачів освіти та викладачів, сприятиме участі у навчально-виробничому процесі батьків та підвищить готовність громади, суб'єктів господарювання брати участь у фінансуванні закладів освіти.

Одна з цілей регіоналізації освіти – автономізація закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, коли заклад освіти захищений необхідною нормативно-правовою базою і керується у своїй діяльності принципами загальнодержавної і регіональної політики, функціонує в умовах чіткого розподілу прав і повноважень, має багаторівневе і багатоканальне фінансування, ефективно вирішує кадрові питання і здатний самостійно контролювати якість підготовки випускників, забезпечувати багаторівневність освіти.

Досвід багатьох країн показує, що демократизація суспільства супроводжується пошуками таких варіантів управління освітою, які найбільш вдало б забезпечували підтримку закладів освіти з боку місцевої громади. Зрозуміло, що під час переходу до нових засад діяльності в освітній сфері доцільно відмовитися від системи централізованого управління мережею закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти і передати відповідальність місцевим органам виконавчої влади, на території яких вони перебувають. Такий процес прийнято називати децентралізацією управління освітою, хоча цей термін не відображає всіх нюансів і особливостей діяльності закладів освіти, підвищення їхньої автономії та зміцнення зв'язків із суспільством і соціальними партнерами.

Якщо централізація визначається як таке державне управління, за якого переважна більшість владних управлінських повноважень зосереджена в центральних державних органах, а місцева влада позбавлена можливості самостійно вирішувати багато своїх господарських, соціальних та інших завдань, то децентралізація є більш складним, комплексним і багатоаспектним поняттям. Існує чимало тлумачень поняття «децентралізація» і немає чітко встановлених визначень. Так, на думку К. Линьова – фахівця з державного управління, децентралізація державного управління – це процес передачі відповідальності за планування та реалізацію ресурсного забезпечення, розподілу й інших компонентів соціального управління від центральних органів державної влади до регіональних, місцевих органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування⁵.

Децентралізація – це процес переорієнтації в умовах демократизації суспільства повноважень і ресурсів з центрального на регіональний (місцевий) рівень з метою підвищення ефективності і результативності державно-громадського управління²³, вважає Л. Щербак. Педагоги-науковці визначають децентралізацію управління як перерозподіл функцій і повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади на основі взаємодії з соціальними партнерами¹¹.

Аналіз першоджерел та узагальнення досвіду децентралізації в багатьох країнах світу, а також проведення процесів децентралізації в Україні є актуальними через недосконалість розподілу управлінських функцій та повноважень між органами управління різних організаційно-правових рівнів, і як результат, має свої переваги і недоліки.

Отже, концептуальні засади децентралізації професійної підготовки полягають у перерозподілі повноважень центру і регіонів, створенні регіональної моделі організації професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, яка дає змогу налагодити взаємозв'язки закладів освіти із місцевими органами виконавчої влади, підприємствами, громадськими організаціями, допомагає оновити зміст, суттєво покращити матеріально-технічну базу, забезпечити якість підготовки кадрів на рівні державних освітніх та професійних стандартів.

⁵ Линьов К. О. Централізація, децентралізація та нелінійність у державному управлінні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. управління: спец. 25.00.02 / К. О. Линьов; Нац. академія держ. управління при Президентіві України. — Київ, 2004. — 18 с. — С. 7.

²³ Щербак Л. В. Концептуальні засади стратегії децентралізації управління професійно-технічною освітою України / Л. В. Щербак. — Київ: Геопринт, 2009. — 54 с.

¹¹ Олійник В. В. Управління розвитком професійно-технічного навчального-закладу: навч.-метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. М. Сергеева. — Київ: АтрЕк, 2010. — 176 с. — С. 17.

У державному секторі децентралізація зосереджується на структурі та процесах прийняття рішень, на розподіленні ресурсів та відповідальності між органами влади різних рівнів.

Можна зазначити, що органи місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови у співпраці з місцевими державними адміністраціями зобов'язані навчитися організовувати економіку власної території громади на основі наявних унікальних місцевих переваг та створювати умови для самоорганізації та зайнятості, перетворити теорію в практику: сформулювати стратегічне бачення розвитку, визначити механізми реалізації стратегічних пріоритетів, розробити плани конкретних дій та сприяти розробленню та впровадженню проектів розвитку громади уже з врахуванням переданих повноважень щодо діяльності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Персоніфіковано члени органів місцевого самоврядування, сільські, селищні, міські голови повинні мати відповідну освіту, достатні знання та досвід, бути креативними та інноваційними, перейматися проблемами громади. Водночас особливо важливо запровадити ефективні механізми та інструменти для реалізації стратегії регіонального розвитку, орієнтуючись на інноваційний розвиток, базуючись на кращих стандартах та практиках ЄС, просуваючи та впроваджуючи на всіх рівнях принципи ефективного демократичного управління, вироблені Радою Європи⁹.

Загалом можна стверджувати, що в складних зовнішніх умовах, в Україні послідовно та цілеспрямовано здійснюється реформа управління регіональним розвитком, місцевого самоврядування. Зокрема, відбувається децентралізація влади та територіальна консолідація, утворюються нові добровільно об'єднані територіальні громади, яким передаються додаткові повноваження та значні фінансові ресурси. Разом з тим, слід спершу сформувати ефективно діючий механізм державної влади, а подальшими кроками можуть бути формування управлінської горизонталі й надання абсолютних прав і свобод громадам та іншим утворенням громадян. Мають бути вироблені концептуальні підходи до стратегії децентралізації, укомплектовані органи місцевої влади кваліфікованими кадрами, сформована цілісна система управління, забезпечена відповідними ресурсами.

Безперечно, практична реалізація ідеї децентралізації потребує розроблення нових моделей освітньо-професійної діяльності, а розробка стратегії розвитку як професійної (професійно-технічної), так і фахової передвищої освіти має ґрунтуватися на адекватних прогностичних розрахунках розвитку ринку праці в освітньо-кваліфікаційному розрізі.

⁹ Негода В. Нова державна регіональна політика в Україні – шлях до успіху / В. Негода // Інформаційний вісник РЕГІОНЕТ «Стратегія розвитку». — 2017. — № 2. — С. 4–8.

Цілком очевидним є те, що на загальнодержавному рівні мають бути якнайшвидше вироблені відповідні підходи, а також певні бачення в цілому до стратегії децентралізації закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, підвищення ефективності та модернізації управління ними в умовах реформування освітньої галузі України та формування спроможних територіальних громад, які мають стати новим базисом соціально-економічного зростання.

Водночас аналіз ситуації в чинній системі професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти свідчить про необхідність збереження державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, мотивувальної і стимулювальної ролі державного і місцевих бюджетів для створення оптимальної мережі цих закладів освіти, запровадження багатоканальності фінансування, розширення прав і відповідальності закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти.

Нагальним стає також виважений та раціональний розподіл повноважень, прав та відповідальності органів освіти і науки на загальнодержавному та регіональному рівнях, взаємодії суб'єктів управління освітою, закладів та установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, органів місцевого самоврядування, стейкхолдерів освіти, громадських організацій і громадян в умовах реформування освітньої галузі.

Практика реформування в Україні підтверджує сказане. А тому, вважаємо, що в умовах економічної нестабільності перехід закладів професійної (професійно-технічної) та передфахової вищої освіти у комунальну власність можливий лише при збереженні державних субвенцій на їх утримання і розвиток, та має передбачати фінансування цих закладів освіти із бюджетів різних рівнів і джерел. Затвердження державного бюджету має відбуватися лише після ухвалення остаточних рішень щодо змін до Конституції, Податкового та Бюджетного кодексів та іншого законодавства з метою забезпечення узгодженості відповідних правових норм та дотриманості збалансованості зведеного бюджету і всіх показників. І тільки забезпечуючи вищезазначені умови, можна буде визначати порядок фінансування тих чи інших навчальних закладів.

Ще одна реальна проблема на даному етапі суспільних змін – відмова місцевих органів виконавчої влади та самоврядування фінансувати навчання молоді з інших регіонів і населених пунктів, що суперечить Конституції України та не дає можливості молоді обирати місце навчання, професію та навчальний заклад. Не менш дискусійним стало рішення щодо передачі цілісних майнових комплексів закладів професійної (професійно-технічної) і

передфахової вищої освіти з державної до комунальної власності та про упровадження регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів¹².

Однією з важливих умов становлення України як самостійної, економічно незалежної європейської держави є створення якісно нової системи підготовки кваліфікованих робітничих кадрів та фахівців середньої ланки, підвищення освітнього та культурного рівня особистості, що обумовлює не тільки їх професійну, але й загальноосвітню цінність.

Метою децентралізації у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, з нашої точки зору, є:

- максимальне забезпечення потреб галузей економіки конкретних регіонів кваліфікованими кадрами, забезпечення продуктивної зайнятості випускників;

- посилення ролі та відповідальності регіональних органів виконавчої влади та самоврядування за відповідність підготовки виробничого персоналу потребам регіонального ринку праці шляхом перерозподілу ряду повноважень та функцій між центральним та місцевим рівнями, що сприятиме ефективності проведення реформ у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти з врахуванням місцевої специфіки;

- сприяння розвитку місцевого самоуправління завдяки наданню управлінської та фінансової самостійності, зокрема закладам професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти;

- автономія та фінансова самостійність закладів та установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, багатоканальне їх фінансування на основі державного та регіонального замовлення на підготовку кадрів;

- оптимізація функціональних компетентностей регіональних органів управління освіти і науки, спрямованих на забезпечення координації дій усіх зацікавлених сторін на рівні регіону у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти з врахуванням місцевої специфіки, для задоволення фактичних потреб місцевого ринку праці та вимог роботодавців, а також реалізації механізмів взаємодії між центральними та місцевими органами виконавчої влади та самоврядування.

Перевагами децентралізованої професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, з нашої точки зору, є таке:

- передані функції та повноваження дадуть змогу гнучко пристосовувати систему до регіональних потреб з врахуванням місцевих

¹² Передача професійно-технічних навчальних закладів з державної власності у комунальну власність [Електронний ресурс] // Новини. — 2017, 04 січня. — Режим доступу: <http://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/8168/>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

демографічних та соціально-економічних тенденцій, забезпечать кращий доступ до професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти;

- з'явиться почуття «власника регіональної системи професійної освіти», місцеві органи виконавчої влади та самоврядування, роботодавці, інші зацікавлені сторони зможуть надавати більше матеріальної підтримки і фінансових ресурсів;

- система професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти буде більш відповідальною перед місцевою громадою та зацікавленими сторонами в силу своєї підконтрольності їм;

- можуть бути розроблені і впроваджені механізми багатоканального фінансування на основі державного та регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів.

- найкраще пристосування надання освітніх послуг до місцевих потреб, що сприятиме реальному зменшенню дисбалансу між пропозицією і попитом на кваліфікованих працівників;

- можливість зменшення нерівних можливостей різних регіонів стосовно розвитку професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти;

- чітке визначення державних стандартів і вимог роботодавців до змісту навчальних програм;

- координаційний орган може більш ефективно надавати допомогу в об'єднанні зусиль всіх основних учасників;

- посилення місцевого вкладу у загальнодержавну політику та підвищення відповідальності регіональних органів виконавчої влади, соціальних партнерів інших зацікавлених сторін за обсяги та напрями підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів для потреб регіонального ринку праці.

- прозорість і спрощення процесу ухвалення рішень. Зменшується кількість випадків одноосібного ухвалення важливих управлінських рішень щодо функціонування та розвитку професійно-технічної освіти, збільшуються можливість ухвалення рішень, спрямованих на спільно визначенні стратегічні цілі і завдання професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти;

- розосередження центральної влади і політична рівність, встановлення і підтримка системи стримувань і противаг, «демонополізація» владних повноважень, створення конкуренції і взаємного контролю між рівнями управління;

- створення можливостей більш раціонального і ефективного надання освітніх послуг. Відбувається покращення у реагуванні, адекватності й задоволенні освітніх потреб населення регіону, оскільки місцеві представники

влади краще знають суть місцевих потреб, оскільки перебувають у цьому ж середовищі.

- підвищення відповідальності місцевих органів управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою.

Взаємна співпраця місцевої влади, громадських об'єднань громадян, закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти і підприємств у наданні освітніх послуг – це один із позитивних результатів реформ децентралізації освіти.

Недоліками децентралізованої системи управління професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти є таке:

- можливе послаблення координації між регіонами, що потребуватиме введення механізму коригування;
- делегування повноважень може призвести до скорочення асигнувань на розвиток професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти ;
- можливе збільшення кількості відповідальних за ухвалення рішень, що не забезпечуватиме оперативності вирішення проблем.

На наш погляд, врахування цих позитивних і негативних сторін під час впровадження децентралізації управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою є надзвичайно важливими.

Модернізація системи управління спрямовуватиметься на здійснення подальшої автономії закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, розширення повноважень керівника училища, підвищення його персональної відповідальності за якість підготовки робітничих кадрів та підвищення самостійності професійно-технічних навчальних закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти у розпорядженні матеріальними і фінансовими ресурсами. Перехід на багатоканальне фінансування навчальних закладів та установ системи професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, залучення коштів підприємств, установ і організацій-замовників робітничих кадрів, фізичних та юридичних осіб, іноземних інвестицій до процесу ресурсного забезпечення професійної освіти і навчання.

Нижче наведені недоліки децентралізації⁴ – ускладнення спроможності впливати на макроекономічну ситуацію на державному рівні і навіть дестабілізація країни в цілому. Жорстке централізоване регулювання питань, що стосуються бюджету і фінансування, довели доцільність цього підходу щодо забезпечення надійного державного фінансування і збереження

⁴ Круш П. В. Регіональне управління : навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — Кив : Центр учбової літ-ри, 2007. — 248 с.

стабільності в ході економічного розвитку більшості промислово розвинутих країн.

Перерозподіл фінансової відповідальності, фінансова відповідальність нав'язується регіональним або муніципальним органам влади незалежно або майже незалежно від їх готовності прийняти її. Мета центральних органів влади полягає у передачі фінансової відповідальності органам нижчого рівня заради полегшення власних бюджетних труднощів.

Водночас будь-яка децентралізація неминуче стикається з такими проблемами: допустимий рівень децентралізації (місцевий, регіональний або федеральний), обсяг влади кожного органу на кожному рівні, політичні та адміністративні відносини між різними органами влади на різних рівнях.

Досвід показує, що з метою ефективної організації та управління система профтехосвіти повинна поєднувати централізовані і децентралізовані процеси ухвалення рішень залежно від типу рішення та необхідних дій.

Таким чином, ефективна стратегія децентралізації вимагає збалансованого розподілу повноважень між центральним органом (наприклад, Міністерством освіти і науки) та місцевими органами влади і закладами освіти. Наприклад, Міністерство освіти може визначати політику щодо мінімальних кваліфікацій директора закладу професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, але фактичний найм директорів здійснюватиметься на місцевому рівні відповідно до цієї політики і вимог.

Схема розподілу повноважень, розроблена під час планування реформи професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, повинна уникати класичної проблеми, яка часто трапляється — повноваження децентралізовані, але необхідних повноважень, навчання або фінансування для здійснення таких повноважень немає. Відповідно, необхідно ще на ранньому етапі здійснити організаційний аналіз, який допоможе визначити, кому саме у системі профтехосвіти необхідно надати ті чи інші повноваження або відповідальність, причому таке надання можна здійснити лише за наявності відповідної підтримки (наприклад, фінансування або навчання) для виконання таких рішень. Як зазначалося вище, децентралізація у формі розподілу повноважень найбільш ефективна та успішна, коли умови їх передачі взаємно погоджуються, а не нав'язуються. Як не дивно, більшість реформ децентралізації ініціюється майже без попереднього вивчення ситуації та лише з мінімальним плануванням.

Сучасні тенденції розвитку професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти та особливості їх функціонування диктують нагальні заходи щодо цілеспрямованого та системного забезпечення її управлінськими кадрами, саме: по-перше, удосконалення системи підвищення кваліфікації керівників і

педагогічних працівників та сприяння її ефективному функціонуванню; по-друге, ефективне використання керівних кадрів шляхом створення центрів діагностування та оцінювання управлінських кадрів (діагностування рівня підготовленості керівників та її оцінювання, формування їх резерву, розроблення механізму просування), інформаційно-консультативних центрів; по-третє, цільова підготовка управлінських кадрів для професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти на контрактній основі; по-четверте, відновлення системи стажування керівних працівників в навчальних закладах, наукових установах, організаціях, на підприємствах, як в Україні, так і за її межами тощо.

На нашу думку, з метою розвитку професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в Україні в умовах децентралізації необхідно здійснити такі кроки.

На загальнодержавному рівні необхідно забезпечити:

- демократизацію і децентралізацію управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою, здійснивши розмежування повноважень Міністерства освіти і науки України та регіональних органів управління освітою шляхом передачі значної частини функцій міністерства в регіони;

- законодавче, нормативно-правове забезпечення підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації робітничих кадрів та молодших спеціалістів;

- прогнозування та вдосконалення механізму формування замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів з урахуванням інноваційного розвитку економіки країни, демографічних прогнозів, регіональної специфіки та потреб ринку праці;

- посилення соціального захисту учасників навчального процесу; координацію діяльності інших центральних органів виконавчої влади щодо реалізації державної політики розвитку професійної освіти і навчання;

- міжнародне співробітництво та європейська інтеграція.

На регіональному рівні необхідно забезпечити:

- маркетинг та аналіз потреби у кваліфікованих кадрах на ринку праці; визначення прогнозування профілів професійної підготовки відповідно до регіональних та загальнодержавних потреб;

- оновлення змісту і вдосконалення професійно-кваліфікаційної структури підготовки кадрів відповідно до вимог ринку праці;

- оптимізацію мережі професійних навчальних закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, їх перепрофілювання та

спеціалізацію з урахуванням економічної діяльності і відповідно до основних напрямів соціально-економічного розвитку регіону;

- сприяння конструктивним взаєминам між регіональними органами освіти і роботодавцями; умови та здійснення розвитку соціального партнерства; навчально-методичне забезпечення діяльності професійних навчальних закладів різних типів, форм власності та підпорядкування.

Своєю чергою, закладам професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти необхідно забезпечити:

- якісну професійну підготовку кваліфікованих працівників для галузей економіки, малого і середнього підприємництва з урахуванням потреб ринку праці;

- розвиток ринку освітніх послуг з професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації громадян відповідно до вимог ринку праці та потреб особистості;

- розвиток соціального партнерства;

- застосування гнучких модульних технологій професійного навчання, перенавчання та підвищення кваліфікації виробничого персоналу;

- надання профорієнтаційних послуг учнівській молоді та іншим категоріям громадян;

- здійснення професійного навчання виробничого персоналу та безробітних громадян;

- модернізацію матеріально-технічної бази;

- формування у випускника вміння пошуку роботи, зокрема відкриття власної справи;

- створення необхідного іміджу і реклами професій, яких вимагає ринок праці.

З метою сприяння якісній підготовці кваліфікованих кадрів участь підприємств, організацій та інших суб'єктів господарювання за наслідками дослідження, має визначатися такими заходами:

- розроблення інтегрованих вимог до якості підготовки випускника, надання пропозицій щодо внесення сучасних професій до Державного класифікатора професій;

- забезпечення розвитку договірних відносин з регіональними органами управління освітою в частині залучення коштів на підготовку кваліфікованих кадрів;

- розширення цільової підготовки і перепідготовки працівників з гарантією їхнього подальшого працевлаштування;

- визначення перспективних напрямів розвитку виробництва та потреби підготовки відповідних кадрів у закладах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти;
- зміцнення навчально-матеріальної бази закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти професійних навчальних закладів.

Отже, поряд з цим децентралізація має й низку негативних наслідків. Причинами цього в багатьох випадках стають неретельне планування і непослідовність у реалізації реформ. Такі реформи, як правило, проводяться в умовах політичної нестабільності, коли рівень довіри до влади невисокий, а особи, що безпосередньо відповідальні за прийняття рішень, не можуть завжди належним чином задовольняти потреби населення, які виникають. Це може призвести до серйозних економічних проблем, у тому числі – втрати контролю над макроекономікою, нерівності між регіонами і нерівномірного надання послуг, неправильного розподілу ресурсів на догоду місцевим інтересам. Уряд повинен усвідомити, що в кожен конкретний період часу мають існувати тверді правила, що визначають ступінь відповідальності органів влади будь-якого рівня¹⁹.

Оскільки децентралізація передбачає передачу повноважень і відповідальність за формуванням доходів і видатків місцевих бюджетів з центрального до нижчих рівнів управління, то це означає, що кількість учасників, відповідальних за формування і виконання місцевих бюджетів збільшується. Помилки у справлянні доходів місцевих бюджетів і корупція державних чиновників субнаціонального рівня є особливо великою небезпекою. Це часто створює ситуацію, яка веде до безвідповідальності у сфері фінансово-бюджетних питань. Значно зростає ступінь ризику і виникали додаткові труднощі в країнах, які мали дефіцит державного бюджету і впроваджували реформи децентралізації в умовах інфляції; збільшується ймовірність того, що виконання делегованих державних функцій може стати менш скоординованим як по горизонталі (між адміністративно-територіальними одиницями), так і по вертикалі (між рівнями управління); самостійність у діяльності місцевих органів влади може викликати протиріччя і перерости у конфлікт з намаганням центральних органів влади зберегти владні повноваження; низький рівень свідомості, культури та обізнаності членів громадянського суспільства за умов децентралізації урядування таїть в собі небезпеку «нетолерантного» і «нечесного» використання влади. Нові можливості, які відкриває децентралізація перед місцевими політичними

¹⁹ Руснак Б. Розмежування повноважень між різними рівнями влади / Б. Руснак // Вісник програми сприяння парламентові України. — 1999. — Число 6(41), 29 грудня. — С. 13.

лідерами шляхом отримання ними владних і фінансових повноважень у визначеній адміністративній одиниці, на фоні недостатньої контрольованості і відповідальності з боку громадянського суспільства можуть мати досить негативні наслідки: диспропорції і нерівномірність у соціально-економічному розвитку адміністративно-територіальних одиниць. За умов, коли існують значні відмінності у розмірах територій регіонів, їх інфраструктурах, географічних перевагах і недоліках, делегування повноважень є потенційною передумовою до нерівномірного соціально-економічного розвитку територій, наповнення місцевих бюджетів, рівня безробіття, доходів населення тощо. Це в свою чергу веде до диференціації рівня життя місцевих жителів залежно від місця їхнього проживання, виникнення розвинутих і депресивних регіонів, міграції населення і робочої сили у більш привабливі регіони; гальмування реалізації державних програм на фоні надання більшого значення місцевим політичним пріоритетам. Місцеві органи влади, навіть якщо вони мають належну відповідальність і реалізують делеговані повноваження належним чином, по суті, зосереджують більше свою увагу на вирішенні питань місцевого значення, сприймаючи проблеми суспільної політики вужче, ніж вищі органи влади. Так, всі зусилля щодо реалізації тієї чи іншої політики у країні можуть навмисно чи ненавмисно, гальмуватися місцевою владою. Це особливо стосується тих випадків, коли певна суспільна політика не збігається з інтересами субнаціонального органу; намагання центральними органами влади уникнути відповідальності за надання державних послуг населенню – це ще одна дуже важлива проблема на шляху до децентралізації, яка все частіше виходить на передній план. Центральні уряди, здебільшого у країнах, що розвиваються, під тиском недостатнього фінансування, схильні до передачі відповідальності й обов'язків за надання державних послуг місцевим органам влади без забезпечення їх необхідними ресурсами.

Розробка таких програм і стратегій, спрямованих на децентралізацію слугує лише фасадом за яким ховається самоусунення центральних урядів від вирішення нагальних питань; неузгодженість делегованих повноважень і обов'язків з ресурсами для виконання державних функцій. Помилки у здійсненні фінансово-бюджетної децентралізації, які полягають у відсутності належної фінансово-бюджетної автономії та наповнення дохідної частини місцевих бюджетів ведуть до того, що місцеві органи влади не будуть спроможними виконувати ці функції.

На думку фахівців з державного управління з метою перетворення місцевих органів на реально діючі суб'єкти втілення державної та місцевої політики, розбудови місцевої демократії необхідно вдосконалити процес

здійснення в Україні фінансово-бюджетної децентралізації і для цього слід вжити таких заходів:

- змінити методику оцінювання бюджетної децентралізації – рівень процесів децентралізації слід оцінювати на основі аналізу таких параметрів як автономія місцевих органів у сфері податкової та витратної політики, тип отримуваних трансфертів, порядок розподілу трансфертів, рівень свободи у здійсненні місцевих позик;

- переглянути існуючу податкову систему з метою надання місцевим органам прав та можливостей формувати бюджети за рахунок власних джерел для підвищення їх самостійності у забезпеченні необхідним обсягом коштів;

- внести зміни до механізму надання централізованої державної підтримки регіонам, щоб створити умови для активізації дії всіх ендогенних чинників розвитку; доцільним є стимулювання територій зі значним ланцюговим ефектом поширення тенденцій економічного зростання;

- позбавити район функцій перерозподільної ланки коштів державного бюджету між бюджетами місцевого самоврядування (це питання потребує узгодженого проведення разом із питанням територіальної реформи)⁶.

З нашої точки зору, це дасть змогу оптимально розподілити ресурси держави для вирішення питань національного і місцевого значення, оскільки в економічному сенсі децентралізація управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою зумовлена визнанням необхідності більш раціонального використання державних ресурсів.

Однак, на нашу думку, сьогодні ще зарано говорити про готовність української системи органів державного регулювання до управління професійною (професійно-технічною) та фаховою передвищою освітою на якісно новому рівні, адже ще чимало треба зробити на національному, регіональному та місцевому рівнях для відродження територіальних громад і законодавчого забезпечення їх діяльності та посилення їх впливу на розвиток професійної освіти і навчання в конкретній області, районі, місті, селищі, селі.

Висновки

Зміна форми управління освітою з державної (командно-адміністративної) на демократичну (державно-громадську) є вагомим складником реалізації гуманітарної політики в нашій країні. Формування нової культури управління надасть змогу вивільнити центральні органи влади від невласливих їм функцій та зосередити увагу на сучасних методах управління. Будь-які форми державного управління професійною (професійно-технічною) і

⁶ Монаєнко А. О. Фінансово-бюджетна децентралізація в регіональному управлінні / А. О. Монаєнко // Держава та регіони : наук.-вироб. журн. — 2010. — (Серія «Державне управління»).

фаховою передвищою освітою, їх кращі організаційні моделі приречені на невдачу, якщо не буде встановлено раціональне співвідношення між центральними та регіональними органами влади й органами місцевого самоврядування. Передача повноважень з центру на місця повинна здійснюватися шляхом децентралізації, що дасть змогу привести освітні послуги, що надає держава, відповідно до потреб і запитів місцевого населення.

Розбіжності між державним і регіональними повноваженнями в системі підготовки кваліфікованих робітників у сучасних умовах вже не зводяться лише до ідеї децентралізації системи управління, а детермінуються суперечностями виробничо-технологічної спеціалізації регіонів і розвинених у них галузей економіки. Регіоналізація, задаючи своєрідну форму спеціалізації професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, наближуючи підготовку фахівців до місцевих потреб, є механізмом вирішення цих суперечностей. Очевидно, що збудувати ефективну регіональну мережу закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти в умовах відомчої роз'єднаності неможливо.

Отже, результати впровадження реформ децентралізації управління є як позитивними, так і негативними. Успішно розроблені програми реформ ведуть до позитивних зрушень, зокрема, демократизації суспільства шляхом залучення громадян до ухвалення рішень, покращення якості надання делегованих управлінських функцій, раціонального використання бюджетних коштів, сприяння регіональному розвитку, підвищення довіри населення до органів державної влади. Допущені під час розробки програм децентралізації помилки, а також спроби їх «імітації» під час здійснення реформ, призводять до втрати координації і конфлікту між центральними і місцевими органами влади, впливу на макроекономічну ситуацію або дестабілізацію в країні, виникнення диспропорцій у соціально-економічному розвитку територій, ускладнення реалізації державних програм. Досвід також свідчить, що наслідки децентралізації навряд чи будуть позитивними, якщо не будуть введені ефективні нормативно-правові врегулювання у напрямі підвищення підзвітності на місцях, фіскальні обмеження на рівні місцевих влад і національного уряду.

Децентралізація може бути успішною, якщо методи її проведення та інституціональна структура сприятимуть вираженню загальних інтересів, а рішення прийматимуться за загальною згодою. Децентралізація управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою не повинна трансформуватися ні у жорстко регламентований захід, ні призводити до механічної передачі окремих функцій, ні до проведення адміністративного розподілу повноважень між різними рівнями управління. Кожна управлінська

ланка має бути наділена достатніми для вирішення певних проблем закладів та установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти повноваженнями та функціями. Важливим критерієм віднесення певної управлінської функції до якогось рівня є ефективність її виконання. Перевагою віднесення повноважень на найнижчий можливий рівень є те, що там надання освітніх послуг перебуває під контролем споживача, замовника підготовки кадрів. Проблема децентралізації управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою, залучення громадськості до розробки й ухвалення управлінських рішень щодо зміни методологічних підходів, змісту та технології навчання молоді до успішної професійної діяльності в ринкових умовах відповідно до потреб сучасного виробництва стає однією з найважливіших у сьогоднішніх соціально-економічних трансформаціях суспільства.

Сьогодні в державі мають бути вироблені відповідні підходи, а також певні бачення в цілому до стратегії децентралізації у сфері професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти. Серед ключових причин здійснення децентралізації виокремимо таке: збільшення рівня відповідальності, підвищення ефективності діяльності завдяки відповідності місцевим потребам; управлінські рішення повинні ухвалюватися якомога ближче до потреб місцевих суб'єктів господарювання; зростання відповідальності та мотивація працівників закладів професійної (професійно-технічної) і фахової перед вищої. Закономірно, що центральні органи влади можуть зосередитися на концептуальних та стратегічних питаннях управління освітою.

Безумовно, сьогодні в Україні є справжня політична воля до відповідних змін щодо сучасного забезпечення правового регулювання питань функціонування системи освіти всіх її рівнів і підсистем, діяльності навчальних закладів різних типів і форм власності, організації різних форм навчання. Уже прийнято (ухвалений Верховною Радою 5 вересня 2017 р.) новий Закон України «Про освіту», що започатковує масштабні реформи у всіх сферах галузі освіти¹⁶.

Для ефективнішого управління професійною (професійно-технічною) і фаховою передвищою освітою започатковано оновлення законодавчої та нормативно-правової бази. Триває робота над проектами нових законів про професійну (професійно-технічну) освіту, про фахову передвищу освіту, які регулюватимуть усі питання професійної підготовки молоді, суспільні відносини, спрямовані на забезпечення прав громадян щодо рівного доступу до

¹⁶ Про освіту : закон України № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2017. — № 38/39, ст. 380.

професійної освіти і навчання з урахуванням потреб ринку праці у кваліфікованих робітниках та фахівцях середньої ланки управління в умовах ринкової економіки й інтеграції України у міжнародний економічний та освітній простір. На нашу думку, ці законопроекти обов'язково повинні враховувати досягнення європейського і світового досвіду децентралізації та оптимізації управління, удосконалення організаційної структури, науково-методичного супроводу професійної освіти і навчання, запровадження інноваційних технологій і методик підготовки, розвитку співпраці з соціальними партнерами та виробництвом, механізм формування замовлення на підготовку кадрів з урахуванням реальних потреб ринку праці, концептуальні засади оптимізації мережі закладів професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти з урахуванням науково обґрунтованих критеріїв, особливостей соціально-економічного розвитку регіонів і вимог ринку праці, вдосконалення механізмів їх фінансування, модернізації матеріально-технічної бази, покращення якості освіти та забезпечення її відповідності потребам ринку праці, професійну орієнтацію та розвиток кар'єри і навчання впродовж життя.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі

У подальших дослідженнях цієї теми важливим вбачається створення такої системної моделі розвитку та управління системою професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої професійної освіти, що має супроводжувати її модернізацію на принципах неперервної професійної освіти, яка буде найефективнішою в сучасних умовах суспільних змін та реформування освітньої галузі України, реалізації концепцій розвитку професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти відповідно до тих соціальних процесів глобального значення, складовою частиною яких вони є, а також її впровадження в межах майбутніх реформ. Основні напрями подальших досліджень проблеми пов'язані з визначенням практичних механізмів становлення професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти України як самостійної єдиної галузі професійної освіти, що відповідатиме найкращим європейським та світовим зразкам.

Крім того, оскільки сьогодні в державі мають бути вироблені підходи (бачення) в цілому до стратегії децентралізації освіти, то для чіткого розуміння специфічних проблем, пов'язаних з децентралізацією управління у сферах професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти України (зі збереженням державної підтримки конституційних зобов'язань щодо надання відповідної освіти, наявністю мотивувальної і стимулювальної ролі державного і місцевих бюджетів для створення оптимальної мережі навчальних закладів та

установ професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, запровадженням багатоканальності фінансування, розширенням прав і відповідальності закладів освіти, необхідні, на нашу думку, подальші дослідження у цьому напрямі, а також слід буде визначити етапи та терміни реалізації процесу децентралізації та оптимізації управління системою професійної (професійно-технічної) і фахової передвищої освіти, розробити й затвердити в установленому порядку стратегію децентралізації та плани (довгостроковий та короткостроковий) її реалізації.

Список використаних джерел

1. Інформаційно-аналітичні матеріали Міністерства освіти і науки України до слухань Комітету з питань науки і освіти Верховної Ради України на тему «Про стан професійної освіти в Україні та напрями удосконалення нормативно-правової бази» [Електронний ресурс] // Професійно-технічна освіта ; МОН України, 2015. — Режим доступу : <http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/doccatalog/list?currDir=66632>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

2. Концепція розвитку професійно-технічної (професійної) освіти в Україні : затверджено МОН та АПН 05.07.2004 р. // Професійно-технічна освіта. — 2004. — № 3. — С. 2–5.

3. Кремень В. Г. Проблеми і перспективи розвитку професійно-технічної освіти в Україні / В. Г. Кремень // Стан і перспективи розвитку професійно-технічної освітв України : зб. документів і матеріалів. — Київ, 2003. — С. 7–16.

4. Круш П. В. Регіональне управління : навч. посіб. / П. В. Круш, О. О. Кожемяченко. — Кив : Центр учбової літ-ри, 2007. — 248 с.

5. Линьов К. О. Централізація, децентралізація та нелінійність у державному управлінні : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. наук з держ. управління : спец. 25.00.02 / К. О. Линьов ; Нац. академія держ. управління при Президентові України. — Київ, 2004. — 18 с.

6. Монаєнко А. О. Фінансово-бюджетна децентралізація в регіональному управлінні / А. О. Монаєнко // Держава та регіони : наук.-вироб. журн. — 2010. — (Серія «Державне управління»).

7. Надання державною службою зайнятості послуг населенню та роботодавцям // Аналітична записка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=350805>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

8. Національна доктрина розвитку освіти: затверджено Указом Президента України від 17 квітня 2002 р. № 347/2002 // Освіта України. — 2002. — № 33. — С. 4–5.

9. Негода В. Нова державна регіональна політика в Україні – шлях до успіху / В. Негода // Інформаційний вісник РЕГІОНЕТ «Стратегія розвитку». — 2017. — № 2. — С. 4–8.

10. Ничкало Н. Г. Одвічний зв'язок: людина і праця / Н. Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. — 2015. — № 2. — С. 2–4.

11. Олійник В. В. Управління розвитком професійно-технічного навчального-закладу : навч.-метод. посіб. / В. В. Олійник, Л. М. Сергеева. — Київ : АтрЕк, 2010. — 176 с.

12. Передача професійно-технічних навчальних закладів з державної власності у комунальну власність [Електронний ресурс] // Новини. — 2017, 04 січня. — Режим доступу : <http://proftekhosvita.org.ua/uk/news/details/8168/>. — Дата звернення: 15.03.2018. — Назва з екрана.

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» {Із змінами від 20.12.2017 № 1089}.

14. Практика застосування Закону України «Про професійно-технічну освіту»: фінансове забезпечення навчальних закладів і установ : матеріали виїзного засідання Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти 12 лютого 2014 року / редкол. : Л. М. Гриневич (голова), В. О. Дзоз, А. М. Дорохов, О. М. Сич, В. П. Головінов, Є. В. Красняков, Н. Г. Ничкало, В. В. Супрун, Б. Г. Чижевський. — Київ : Парл. вид-во, 2015. — 552 с.

15. Про засади державної регіональної політики : закон України № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2015. — № 13, ст. 90.

16. Про освіту : закон України № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). — 2017. — № 38/39, ст. 380.

17. Про участь центральних та регіональних органів виконавчої влади, об'єднань роботодавців у формуванні трудового потенціалу держави та професійній підготовці кваліфікованих робітників для сучасної економіки України: матеріали слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань науки і освіти 21 грудня 2011 року / за заг. ред. В. П. Головінова. — Київ : Парлам. вид-во, 2012. — 480 с.

18. Професійна освіта як складова забезпечення кваліфікованого кадрового потенціалу України: проблеми та шляхи вирішення: матеріали парлам. слухань у Верховній Раді України 1 червня 2016 року // Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. — Київ : Парлам. вид-во, 2016. — 32 с. — (Серія «Парламентські слухання»).

19. Руснак Б. Розмежування повноважень між різними рівнями влади / Б. Руснак // Вісник програми сприяння парламентам України. — 1999. — Число 6(41), 29 грудня. — С. 13.

20. Супрун В. В. Концепція розвитку професійно-технічної освіти України в умовах децентралізації управління (схвалена Правлінням Української асоціації районних та обласних рад) / В. В. Супрун. — Київ : МОН України, 2014. — 39 с.
21. Щербак О. І. Враховувати сучасні міжнародні тенденції / О. І. Щербак // Професійно-технічна освіта. — 2005. — № 2. — С. 5–7.
22. Щербак О. І. Зв'язок стандартів професійної освіти з вимогами ринку праці / О. І. Щербак // Педагогіка і психологія професійної освіти : наук.-метод. журн. — 2006. — № 1. — 214 с. — С. 181–188.
23. Щербак Л. В. Концептуальні засади стратегії децентралізації управління професійно-технічною освітою України / Л. В. Щербак. — Київ : Геопринт, 2009. — 54 с.

**Viacheslav Suprun,
Viacheslav Maksumchyk**

**DECENTRALIZATION AND OPTIMIZATION OF MANAGEMENT OF
PROFESSIONAL (VOCATIONAL) AND PROFESSIONAL ADVANCED
EDUCATION OF UKRAINE**

The article deals with the issues of decentralization and optimization of management of professional (vocational) and professional advanced education in modern socio-economic conditions. The directions of optimization of management and strategy of decentralization in the field of professional (vocational) and professional advanced education of Ukraine are offered, while preserving the state support of constitutional obligations to provide appropriate education. The conceptual bases of interaction of central and local executive authorities and self-government, division of powers between the center, the region and the institution of professional (vocational) and professional advanced education are defined.

One can say that there is an urgent need for qualitative changes in the interaction between central and local executive authorities and local self-government on the issues of the functioning and development of professional (vocational) and professional higher education institutions. A system for managing them needs to be reformed. First of all, in the conditions of decentralization, the importance of ensuring the autonomy of vocational (vocational) and professional higher education institutions, in the first place, their financial and economic independence, effective attraction of investments in the development of the education system, the introduction of incentives for economic entities, and for pedagogical workers.

Hence, the main goal of decentralization, from our point of view, is to provide vocational (vocational) education institutions, regional authorities and self-governments with more autonomy and flexibility so that they can adapt to changes in the economy and the labor market at the local and regional levels. This will involve their wide financial and economic autonomy, the expansion of the powers of the head, increase his personal responsibility for the results of management work and the quality of training of production personnel.

Undoubtedly, today in Ukraine there is a real political will to make appropriate changes regarding the modern provision of legal regulation of the functioning of the education system, all its levels and subsystems, the activities of educational institutions of various types and forms of ownership, and the organization of various forms of education.